

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Христо Кръстев Прешленов (НАИМ – БАН) по обявения за нуждите на Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ конкурс за заемане на академичната длъжност “професор” по професионално направление 2.2. История и археология (стара история и тракология) (ДВ бр. 45 от 30.05.2014 г.)

За участие в конкурса са подадени документи от един кандидат – д.и.н. Диляна Василева Ботева-Боянова, доцент по тракология и стара история в Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Кандидатът отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Правилника за заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Диляна Ботева-Боянова защитава докторска дисертация на тема „Долна Мизия и Тракия в системата на Римската империя при ранните Севери. Опит за изясняване на хронологията“ през 1994 г. (публикувана през 1997 г.). От 2001 г. тя заема академичната длъжност „доцент“ с хабилитационен труд „Проблеми на тракийската история и култура. Нов поглед върху сведения на Херодот и Тукидид“ (публикуван през 2000 г.). През 2007 г. тя придобива научната степен „доктор на историческите науки“ с дисертационния си труд „Оброчните плочки на Тракийския конник като знакова система (анализ и интерпретация на база данни)“.

На обявения конкурс за професор Диляна Ботева-Боянова се явява с монографичния си труд „Античните текстове и тяхното четене днес: Акценти от осем века фрагментарна история на древна Тракия (IV в. пр. Хр. - IV в. сл. Хр.). София: УИ „Св. Климент Охридски“ 2014 (ISBN 978-954-073708-9) и 11 научни статии, публикувани след 2000 г. В общата ѝ научна продукция, от първите ѝ публикации през 1985 г. като студент в Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, се включват 3 монографии, 94 студии и статии, 4 сборници изградени под нейно съставителство, 20 енциклопедични статии, библиографии, рецензии и научнопопулярни материали, 8 учебници и учебни помагала.

Представеният хабилитационен труд (№ 1 в представения списък на публикациите) съдържа въведение, осем части, заключение, литература и индекси, общо 209 с. Подготовката му е резултат на самостоятелна задълбочена работа. Изложението е структурирано оригинално. Многопосочната проблематика на тракийската история през елинистическата и римската епоха е проследена чрез сполучливо подобрени военнополитически, етно-, топонимични и урбанистични събития и процеси, които все още нямат еднозначна историографска интерпретация. При техния непредубеден комплексен анализ проличава обстойно познаване и на източници и научна книжнина, формално оставащи извън кръга на заявената тематика. Резултатите от проучванията може да се разположат и в по-широк регионален и ареален контекст, допринасяйки за преформулиране и реинтерпретиране и на други свързани с тях военнополитически, географски и етнически събития и процеси. След обобщаване на достигнатото ниво на научно познание, осмислянето и преосмислянето на хипотези и тези се основава на тексткритичен анализ на писмените източници и привличането на разнородни епиграфски, нумизматични и археологически паметници.

Открояват се приносите, свързани с нова локализация на военни походи, сражения и тяхната хронология. Военно-топографски и *post antiqua* аргументи при интерпретацията на текста на Ариан относно маршрута на Александър в похода му срещу трибалите дават възможност да бъде

предложена нова и убедителна хипотеза относно избора на македонската армия път на север под връх Баба, едно традиционно за местното население меридионално комуникационно трасе. Уловената вътрешна логика у П. Трог насочва към нова локализация на друго значимо събитие за елинистическата история на региона - егейският бряг между устията на Места и Струма, като място, където Антигон Гонат нанася поражение на галите. Забелязаните географски неточности в разказа на Т. Ливий пораждат основателни съмнения относно обяснението му за неуспеха на римския поход при Кипсела през 188 г. пр. Хр. Аргументи за демонстрирания капацитет от обединените тракийски сили с основание са потърсени и в перипетиите на последвалите римския поход военни действия на Филип V срещу тракийските племена асти, кени, мадуатени и корали, но и в предхождащото го противопоставяне с келтите. След обстоен критичен изворов анализ и историографски преглед, в който е избягната свръхинтерпретация на данните за тяхната инвазия в тракийските земи, те коректно са разположени в четири етапа в края на IV в. и през първата четвърт на III в. пр. Хр., а решаваща роля за прогонването им основателно е приписана на четиристранния тракийски военно-политически съюз.

Следвайки изследователските си принципи, приоритетно да се фокусира върху не(до)разработена проблематика, Диляна Ботева-Боянова отделя внимание и на някои етно- и топонимични аспекти на тракийската история. Тексткритичният изворов анализ позволява да се обоснове етнонимичната идентификация на споменатите от Т. Ливий корели от антиримската коалиция от 188 г. пр. Хр. с племенния масив на коралите, а другият хапакс – мадуатените, логично да се свърже с обиталищата на тишите в хинтерланда на Бизантион. Друга проблемна ситуация поставя хронологичната стратификация на изворите от I в. пр. Хр. - I в. сл. Хр. за ранната административна история на севернотракийските земи, която откроява липсата на данни за мизите и Мизия. Появата им при император Тиберий е убедително обоснована с отказа дарданите да се поставят сред римските противници и с намирането на подходящ „заместител“, като топонимът Мизия първоначално покрива тяхната племенна територия.

Потърсен е отговор и на неизяснени въпроси, свързани с развитието на градска среда в тракийските земи, често зависимо от изхода на военните сблъсъци в региона. Като се мотивира идеята, че Никополис ад Нестум не дължи името си на римската победа в Дакийските войни, убедително е развита хипотезата, че градът на Марк Антоний на р. Места получава нов статут в хода на траяновото урбанизиране на провинция Тракия. В резултат на интерпретацията на досега непълноценно анализирани реверсни монетни изображения, изграждането на първата крепостна стена на Улпия Сердика е предположено в периода 166–169 г., когато *Appius Claudius Martialis* е управител на провинция Тракия. Диляна Ботева-Боянова се включва и в дискусиата за готските нахлувания, разстроили градския живот в провинцията в средата на следващото столетие. На основата на нов комплексен анализ на писмените и наличните нумизматични данни е предложена алтернативна хронология на нахлуванията през пролетта на 248 г, средата на 250 г. и ранната 251 г.

Преосмислянето на хронологията на вотивната пластика в Д. Мизия и Тракия, традиционно датирана през втората половина на II и първата половина на III в. сл. Хр. Съхранените тракийски имена след едикта на Каракала, нумизматичните данни за функционирането на тракийските светилища и тракийските вотивни паметници в затворени комплекси от IV в. сл. Хр. са в основата на твърдението, че тракийското население и през късноримския период запазва елементи на своята етнокултурна идентичност.

Останалите публикации, представени за участие в конкурса създават представа и за други акценти в широкия изследователски спектър от интереси на Диляна Ботева-Боянова. Сред тях са оригинални системни иконографски анализи на паметници на „предримската“ тракийска торевтика и развитието на тракийския изобразителен разказ в оброчните и надгробните релефи в римска Тракия (№ 4-7). Аргументирането на спецификите на местния „културен код“ се основава на

сполучливо подбрани примери от широк географски ареал (Летница, Враца, Аджигьол, Ямбол, Стара Загора, Варна). В социоекономическата проблематика тя отделя внимание на робството в Тракия като обобщава концептуално писмени и епиграфски данни и представя историографското развитие на темата от края на 19 в. (№ 8-9). С не по-малко приноси са и нейните *post antiqua* краеведски проучвания посветени на етрополския манастир „Св. Атанас“ и ахтополския храм „Св. Възнесение Господне“ (№ 11-12).

Реализацията на професионалните си цели Диляна Ботева-Боянова постига и с участие в 6 научно-изследователски проекти в България, Румъния и Германия. Много от тезите в нейните публикации са представени на 37 конгреси, конференции и четения в България, Румъния, Украйна, Сърбия, Гърция, Австрия, Германия, Италия, Франция, Великобритания и са използвани в разработените от нея 8 лекционни курса посветени на старогръцката, римската и тракийската история и култура. Своеобразна оценка за тяхната значимост като проблематика, обем и изводи са 488-те позовавания на тях от български и чужди автори.

Изложеното ми дава пълно основание да считам, че Диляна Ботева-Боянова притежава всички необходими изследователски, преподавателски, организационни и лични качества да заеме академичната длъжност „професор“ и да предложи на останалите членове на Научното жури тя да бъде избрана на академичната длъжност “професор”.

28.09.2014 г.

(доц. д-р Христо Прешленов)